

El Parc Natural dels Ports, és una figura proteccionista de recent creació (12 de juny de 2001), que delimita l'extensió del massís dels Ports, corresponent a l'àrea catalana, unes 35.000 ha.

És una figura legal, molt necessària per tal de preservar l'enorme biodiversitat d'aquest indret, on es troben representades més de la meitat de les espècies d'amfibis i rèptils presents a Catalunya, així com algunes espècies d'insectes excepcionals per la seva raresa. La població de Capra hispanica, és una de les més estables i ben conservades de la Península Ibèrica. En quan els ocells, cal destacar, que les seves cingleres allotgen un bon nombre de diferents espècies d'aus rapinyaires. La diversitat botànica és molt important (de cada tres espècies de plantes dels Països Catalans, una hi és present), destacant la presència del Fagus sylvatica el qual ha merescut dintre el Parc, un grau superior de protecció, l'anomenat Reserva Natural Parcial de la Fageda..

La bellesa i la varietat dels paisatges, la feréstega presència dels seus roquissars, els seus indiscutibles valors geològics, així com els vestigis de l'ocupació humana d'altres temps, formen part tanmateix, d'un conjunt natural d'extraordinari atractiu i vàlua.

Antecedents proteccionistes :

Els antecedents històrics de la protecció d'aquest espai es remunten segles enrere, especialment l'any 1862 quan gràcies a l'actuació dels enginyers forestals de l'administració és va catalogar la forest com a exceptuada de la desamortització per evitar la seva possible venda. Posteriorment l'any 1901 va ser inclosa en el Catàleg de Forests declarades d'Utilitat Pública, per la seva importància forestal, la qual cosa la va dotar d'un règim especial de protecció i va permetre que tingués un aprofitament forestal ordenat i sostenible. L'any 1966 es va crear la Reserva Nacional de Caça dels Ports de Tortosa i Beseit, per preservar i fomentar especialment la població de cabra salvatge de la zona, que gairebé estava extingida. Des d'aleshores aquesta població de cabra així com tota la fauna de la zona ha experimentat una recuperació gràcies a la caça sostenible que s'hi ha practicat. El 1992 aquests espais van ser inclosos en el PEIN.

Recordeu...
 Cal respectar la Natura
 Ja sabeu com !!!

EN DEFENSA DE LA CONSERVACIÓ DELS PORTS

L'extracció del material que conforma les parets del barranc del Carrer Ample és remunta a 1966. Gràcies a les accions de protesta empreses per la gent del territori, l'explotació d'aquesta marbrera, anomenada *Renacimiento*, mai es va completar. Gairebé 50 anys després s'ha assolit la seva restauració. L'objectiu és per una banda recuperar l'espai i per una altra explicar la importància dels valors naturals que van justificar aquesta defensa.

L'aprofitament de la marbrera, de 41 ha de superfície, fou autoritzada l'any 1966. En aquell moment no es disposava de mètodes d'extracció adients i el material extret es trencava amb facilitat, fet que va precipitar l'abandó de l'activitat minera.

Anys després, al 1988, va sortir a informació pública una sol·licitud de permís d'investigació minera feta per una nova empresa. S'hi feia constar la intenció de fer sondejors i cates a 40 llocs dels Ports per tal de trobar noves zones a explotar. La primera conseqüència va ser, al gener de 1990, el reinici de l'activitat a la marbrera d' Horta, aquest cop amb un permís provisional i previ pagament d'una llicència per tal d'assegurar la restauració de l'espai un cop finalitzada l'extracció.

Les explotacions mineres a cel obert suposen un gran impacte sobre el terreny, tant visual com de desequilibri dels habitats de flora i fauna. És per això que els interessos econòmics dels promotors van topar de ple amb la postura conservacionista de la població local que va iniciar mobilitzacions en contra de l'activitat. Es va crear la "Coordinadora per la Defensa dels Ports" (CDP) i s'engegaren accions de protesta. Al mes de juliol s'aconseguí aturar l'extracció ja que no complia la normativa urbanística del propi ajuntament d' Horta de Sant Joan. L'explotació va quedar abandonada i va deixar la zona plena de munts de pedres i runes, així com restes de material de l'explotació.

Manifestació al Barranc del Carrer Ample
 18 de febrer 1990

El Departament de Medi Ambient i Habitatge l'any 2002 inicia el procés d'execució subsidiària per restaurar l'explotació, amb la fiança que al seu dia es va fer dipositar a l'empresa explotadora per garantir que es restaurés la zona un cop finalitzada l'explotació i la qual no ho va fer. L'any 2005 s'inicien les obres d'execució d'aquesta activitat i es combina la necessària restauració mediambiental i el caràcter didàctic i lúdic que busquen els visitants dels parcs naturals i espais naturals en general.

" No s'entra en un bosc de la mateixa manera que es creua un carrer. Cal parar-s'hi perquè el bosc és l'altra cara de la natura, aquella que es troba amagada, on viuen criatures en l'ombra i on els rumors i els sons tenen uns altres timbres diferents als usuals, o potser parlen una llengua que no aconseguim comprendre i que poden ser paraules d'amenaça o d'advertiment. Un es para en els límits, i si s'hi entra, cal entrar-hi amb un cor diferent, una mica sobresaltat" (...)

(S. Iacomuzzi, Bosques y selvas)

- Un descuit pot destruir allò que la natura ha trigat centenars d'anys en crear. No feu foc.
- Les plantes s'observen, es dibuixen o es fotografien. Mai es cullen.
- Cal emportar-se les deixalles. No embruteu la natura.
- S'aconsella caminar sempre pels senders, sense obrir corriols nous.
- El 35% del territori del Parc és propietat privada. Respecteu-la.
- La circulació de vehicles no esta permesa fora de camins o pistes. La velocitat màxima és de 30 km/h
- Camineu en silenci i podreu contemplar alguns animals i gaudir dels sons del bosc.
- Les activitats en grup, les esportives i les turístiques d'aventura estan regulades per llei.

Cal informar-se en:

Oficines del Parc Natural dels Ports – ROQUETES 977 50 40 12
 Centre d'informació del Parc – ROQUETES 977 50 08 45
 Ecomuseu dels Ports – HORTA DE S. JOAN – 977 43 56 86

Els Roquissars, reductes de flora

Les plantes que s'aventuren a viure en els roquissars, són espècies molt particulars, adaptades a unes dures condicions de vida.

Acostumades a l'escassetat de sòl, de nutrients i a un gradient d'humitat molt baix, les plantes rupícoles s'arrapen a les fissures i als petits reclaus de les roques suportant les oscil·lacions tèrmiques i els embats dels vents.

Però les que al llarg de la seva evolució han adquirit adaptacions que els permeten viure en aquestes dures condicions, s'hi desenvolupen bé, lliures de la competència d'altres espècies.

Tanmateix, l'aïllament entre les roques afavoreix que, diverses poblacions d'una mateixa espècie, evolucionin independentment sense creuar-se entre elles, originant l'aparició d'endemismes molt localitzats.

El substrat rocós dels Ports, de naturalesa calcària, condiona l'aparició d'unes determinades espècies, que han de sobreviure amb petites aportacions d'aigua amb gran contingut de calç. Així la *Saxifraga longifolia* Lap. subsp. *aitanica* Pau, ha adoptat un sistema d'eliminació del carbonat càlcic sobrant a través dels porus de les fulles, la qual cosa es manifesta amb unes petites crostes o punts blancs en el marge foliar.

FOTO 1. *Salix tamarcanensis*
Salze de roca
Espècie protegida

Espiga floral de la Corona de rei

Planta herbàcia perenne de fulles simples i alternes formant una roseta basal.

És una espècie monocàrpica que passa molts anys sense florir. El darrer any de vida forma una panícula de fins mig metre d'alçada, molt ramificada i coberta de vistoses i aromàtiques flors blanques. La roseta foliar pot tardar més de 15 anys en desenvolupar-se. L'espiga floral pot arribar a tenir 300 flors.

D'altres com la *Sarcocapnos enneaphylla*, destaquen per la vistositat de les seves flors.

Els Ports, donada la seva estratègica situació de proximitat amb la Mediterrània i de zona de transició entre d'altres sistemes muntanyosos, ens sorprèn amb una varietat botànica excepcional. Les seves roques han servit de reducte a espècies que s'hi van establir abans de les darreres glaciacions i que han arribat fins a nosaltres, com a veritables relíquies del passat.

Saxifraga longifolia Lap. subsp. *aitana* Pau.
Caroleta o corona de rei
Espècie protegida

Espècie endèmica pròpia del pre-Pirineu, comarques dels Ports, alt Turia i serres del nord d'Alacant. Planta emprada pels pastors, com a abortiu per a les ovelles, fou perseguida durant anys, anys anys. Actualment es troba en greu perill d'extinció degut al col·lapse genètic (falta de fertilitat o de producció de llavors, a causa de la baixa diversitat genètica).

Algunes de les espècies que viuen en les roques calcàries, són apreciades per a fer infusions...

Potentilla caulescens L.
Tè de soqueta

En les parets de roca properes a fonts, pot aparèixer una altra rupícola endèmica dels Ports de gran valor florístic, la insectívora viola d'aigua.

DIMORFISME SEXUAL

La cabra salvatge és un animal ungulat, de peu forcat (artiodàctil), d'aspecte robust i acusades diferències morfològiques entre els individus d'ambdós sexes. Els mascles són més grans que les femelles i presenten una crinera i unes barbes característiques, però la diferència més evident la trobem en el banyam. En els mascles adults és molt gran, corbat en forma d'S" i amb nusos que ens indiquen l'edat de l'animal. Les banyes de les femelles, en canvi, són petites i poc corbades.

BIOLOGIA I COMPORTAMENT

És una espècie polígama. L'època de zel a finals de la tardor varia segons latitud i clima. Les femelles comencen a reproduir-se a partir dels dos anys i mig i els mascles des dels vuit anys. Acostumen a realitzar espectacular batalles entre ells, seguint unes pautes de conducta rituals, erigint-se drets sobre les potes posteriors i entremetent les banyes amb força. La gestació dura uns cinc mesos i els parts es produeixen entre abril i juny. Solen tenir una cria per part, però no són estranys els parts dobles. Extingit el llop, en aquestes muntanyes, els únics depredadors capaços de capturar les cries són, les raboses (*Vulpes vulpes*) i l' àguila daurada (*Aquila chrysaetos*).

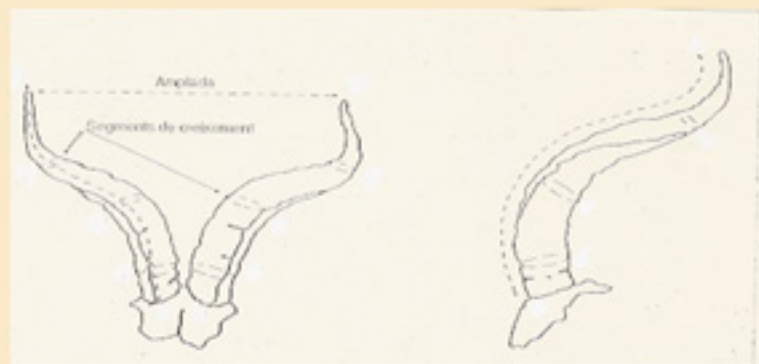
Les cabres són animals gregaris i formen ramats de diferent grandària i composició al llarg de l'any, romanent separades per sexes la major part del temps. Els desplaçaments són freqüents en les poblacions de cabres salvatges; a l'estiu van als prats de dalt buscant herba fresca i a l'hivern descendeixen a les valls, fugint de la neu i el fred. Els seus hàbits alimentaris són molt adaptables a les condicions del medi on viuen.

GESTIÓ

Aquesta espècie pressionada durant anys pels usos humans, va estar a punt de desaparèixer a mitjans del segle passat quan només hi quedaven un centenar d'individus, quasi tots per aquestes serres.

La Reserva Nacional de caça dels Ports, creada el 1966, va contribuir en els seus inicis, a la proliferació d'aquesta espècie. Actualment, vetlla per conservar la població de cabres salvatges dels Ports, que és d'uns 3.700 exemplars. La Reserva s'estén per les comarques de la Terra Alta, del Baix Ebre, del Montsià, del Matarranya i de l'Alt Maestrat amb una superfície de 28.600 ha. La cabra salvatge, com el cérvol, l'isard o el porc senglar, és una espècie cinegètica considerada de caça major. Les banyes del mascle són uns trofeus molt valorats pels caçadors i segons la puntuació obtinguda, se'ls atorga una medalla de bronze, de plata o d'or.

La puntuació de les banyes de la cabra salvatge es calcula segons les dimensions i l'estructura. La màxima puntuació obtinguda per una cabra dels Ports va ser de 264,57 punts.

Les calcàries són roques de baixa duresa que permeten ser tallades amb facilitat, per la qual cosa la seva extracció i posterior poliment és relativament fàcil. Per contra un dels factors que solen limitar aquestes explotacions, és l'existència de diverses famílies de diaclasis que compliquen l'extracció dels blocs, degut a la seva densitat.

Les calcàries rosades del Lias, presenten unes tonalitats càlides, que li donen al producte final, un acabat molt estètic, essent molt apreciades per a cobrir parets i terra en interiors d'edificis.

LES CALCÀRIES ROSADES DEL LIAS (Juràssic)

Els treballs a la marbrera

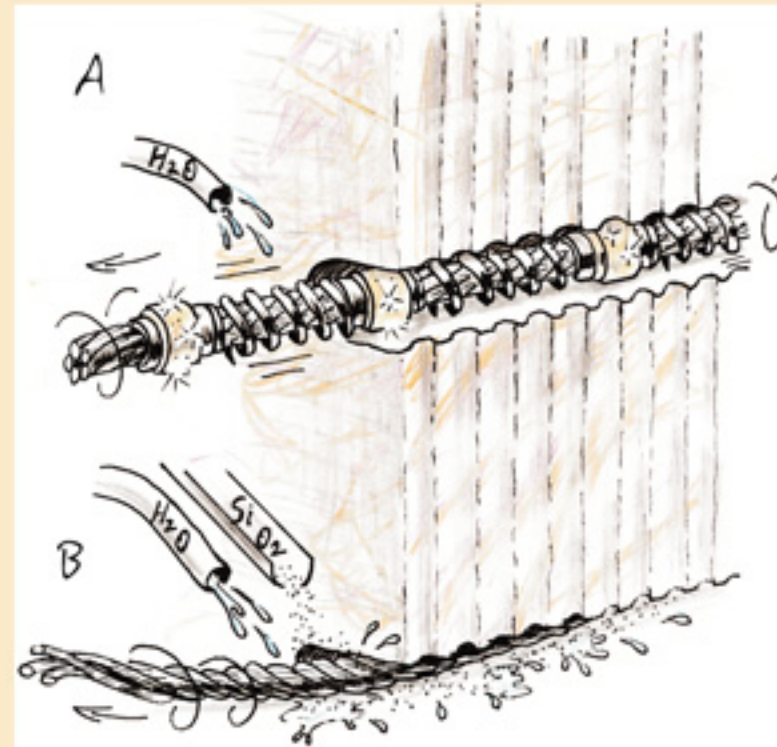
La inclinació dels estrats en el barranc del Carrer Ample, va afavorir l'extracció dels blocs, mitjançant terrasses. Així els miners, un cop fetes les primeres voladures, podien fer des de dalt, amb les barrines, perforacions verticals molt pròximes i de petit diàmetre. Després introduint-hi explosius febles, aconseguien separar els grans blocs de la paret.

El tall horitzontal, es feia per fregament d'un cable d'acer trenat amb tres fils, que es movia amb l'ajut d'un motor elèctric connectat a un sistema de polítics que el feien lliscar per on es volia separar el marbre. L'enginy actuava gràcies a la sorra silícica que se li afegia a la zona de tall, mentre s'utilitzava com a lubricant l'aigua. Aquest sistema, es venia utilitzant des dels temps més antics en totes les explotacions de marbre.

L'extracció de blocs de pedra per a l'ornamentació és una de les activitats més antigues de l'home. En el llarg del temps els mètodes d'explotació han anat variant segons les característiques dels materials i la tecnologia disponible. L'explotació "Renacimiento" era una extracció a cel obert, per treure "marbre rosat", molt apreciat en construcció per a decoració d'interiors. Aquestes roques no són però, veritables marbres, ja que no han sofert els processos metamòrfics necessaris per transformar una roca carbonatada sedimentaria (calcària), en metamòrfica (marbre).

Extracció de blocs de marbre. Pedrera "Renacimiento" 1966

Actualment s'utilitza un fil d'acer amb incrustacions de diamant. L'abans i l'ara d'un mateix instrument Fil d'acer amb incrustacions de diamant (A) Fil de ferro trenat i sorra silícica (B)

